

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΓΙΑ ΟΜΟΓΕΝΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

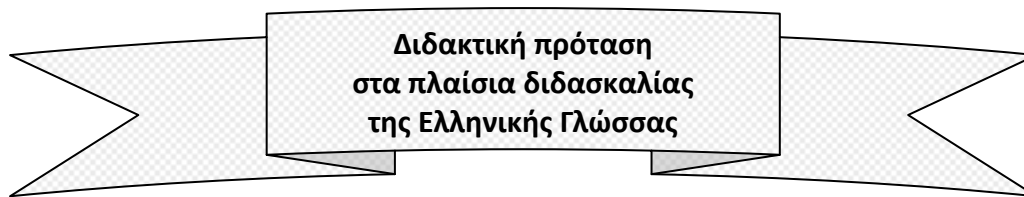
Διδακτική πρόταση
στα πλαίσια διδασκαλίας
της Ελληνικής Γλώσσας

Μετανάστευση

Μια παλιά ιστορία που συνεχίζεται...

Μαρία Παπαλεοντίου
Φιλολογος
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

Διδακτικό πλαίσιο

- ◆ Μάθημα: Ελληνική Γλώσσα
- ◆ Θεματική ενότητα: Μετανάστευση
- ◆ Χρόνος: 3 διδακτικές περιόδοι
- ◆ Οργάνωση τάξης: ενιαία – ομαδοσυνεργατική
- ◆ Μεθοδολογία: διερευνητική-συνεργατική μέθοδος, διαθεματική προσέγγιση, πορεία σταδιακής οικοδόμησης της γνώσης
- ◆ Διαθεματικότητα - σύνδεση με άλλα γνωστικά αντικείμενα/πεδία (Ιστορία, Κοινωνιολογία, Πολιτική Αγωγή, Λογοτεχνία, Μουσική, Τέχνη, Θεατρική Αγωγή).

Σκεπτικό

Οι εκπαιδευόμενοι¹ καλούνται - κυρίως μέσω ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων - να διερευνήσουν το θέμα *Μετανάστευση* μέσα από ποικίλα και πολυτροπικά κείμενα (άρθρα, ρεπορτάζ, συνεντεύξεις, σκίτσα, κόμικς, στατιστικά διαγράμματα κ.ά.). Η προσέγγιση αυτή μέσα από διάφορες πηγές και διαφορετικές οπτικές γωνίες θα συνεισφέρει στη σφαιρική και πολυπρισματική θεώρηση του θέματος. Παράλληλα, θα προσφέρει τα ερεθίσματα για την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Περαιτέρω, το θέμα εξακτινώνεται σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα, ενώ ταυτόχρονα συνδέεται και με τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και με τον υπό έμφαση στόχο του μη κοινωνικού αποκλεισμού.

Διδακτικοί στόχοι

Αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι:

- να εμπλουτίσουν το γνωστικό και γλωσσικό τους υπόβαθρο αναφορικά με το θέμα.
- να αντιληφθούν ότι υπάρχουν διάφορες οπτικές γωνίες στην παρουσίαση του θέματος και να τοποθετηθούν κριτικά προς αυτές.
- να εκφραστούν προφορικά και γραπτά με βάση τα ερεθίσματα που τους δίνονται.
- να αντιληφθούν και να συναισθανθούν τις δυσκολίες και τα προβλήματα των μεταναστών (καλλιέργεια ενσυναίσθησης με απώτερο στόχο την άμβλυση τυχόν στερεότυπων που κουβαλούν).
- να αναπτύξουν δεξιότητες διερεύνησης, συνεργασίας και κριτικής μελέτης πηγών (μακροπρόθεσμος στόχος).

¹ Η διδακτική πρόταση μπορεί να υλοποιηθεί - με τις ανάλογες, βεβαίως, τροποποιήσεις, συντμήσεις και προσαρμογές - σε Γυμνάσια και Λύκεια, έχοντας ως δέκτες μαθητές που γι' αυτούς η Ελληνική είναι η μητρική γλώσσα αλλά και μαθητές που μιλούν τα Ελληνικά ως δεύτερη /ξένη γλώσσα (και είναι ικανοποιητικοί χρήστες της γλώσσας). Μπορεί π.χ. να αξιοποιηθεί στα πλαίσια του μαθήματος Νεοελληνικής Γλώσσας Γ' Γυμνασίου (3^η ενότητα: *Είμαστε όλοι ίδιοι. Είμαστε όλοι διαφορετικοί*, σ. 45-62) ή/και του μαθήματος Έκφραση-Έκθεση Β' Λυκείου (Θέμα για συζήτηση: *στερεότυπες αντιλήψεις, φυλετικός και κοινωνικός ρατσισμός*, σ. 119-126).

Μέσα - υλικά

- Η.Υ. και βιντεοπροβολέας
- Ερμηνευτικά και δίγλωσσα λεξικά
- Φύλλα εργασίας
- Φυλλάδια με ποικίλα κείμενα
- Σκίτσα, στατιστικά διαγράμματα, βίντεο, τραγούδια κ.ά.

Πορεία διδασκαλίας

I. Δημιουργία κλίματος δεκτικότητας - εισαγωγική φάση

- Τοποθέτηση νέου θέματος.
- Παρακολούθηση σχετικού βίντεο, διάρκειας 5' περίπου και ολιγόλεπτη συζήτηση εξ αφορμής της προβολής αυτής: <http://www.greektube.org/content/view/76814/2/> Εκφράζονται πρώτες σκέψεις, εμπειρίες και συναισθήματα.
- Αναζήτηση της ακριβούς σημασίας του όρου *μετανάστευση* στο ερμηνευτικό λεξικό που έχουν στις ομάδες τους. Επιπλέον, με την τεχνική της ιδεοθύελλας, αναφέρουν σχετικές με το θέμα λέξεις/εκφράσεις (για τις οποίες θα αναλάβουν ως κατ' οίκον εργασία να διερευνήσουν τη σημασία τους και να γράψουν πώς λέγονται στα ρωσικά).
- Ολιγόλεπτη συζήτηση στις ομάδες τους (με βάση τις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες τους) για τους λόγους της μετανάστευσης και τις δυσκολίες που συναντούν οι μετανάστες στη χώρα υποδοχής. Ανακοίνωση απόψεων στην ολομέλεια και συστηματοποίησή τους από τη διδάσκουσα με σταδιακή προβολή². Αναφέρονται και σχολιάζονται, επίσης, τα είδη μετανάστευσης.

II. Διερεύνηση θέματος και εμβάθυνση

Οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να διερευνήσουν, συνεργαζόμενοι μεταξύ τους, το νέο θέμα και να τοποθετηθούν κριτικά απέναντί του. Χωρισμένοι σε τέσσερις ομάδες μεικτής ικανότητας (ως προς το επίπεδο ελληνομάθειας) - χρησιμοποιώντας παράλληλα φύλλα εργασίας³ στη Word - θα μελετήσουν ποικίλα και πολυτροπικά κείμενα που ενσωματώνονται στα φύλλα εργασίας. Τα κείμενα αυτά έχουν αντληθεί, κυρίως, από το Διαδίκτυο αλλά και από βιβλία που έχει ετοιμάσει το Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ (οι πηγές άντλησης του υλικού σημειώνονται σε κάθε περίπτωση στα φύλλα εργασίας).

Οι ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες δομούνται κλιμακωτά σε τρεις σταθμούς που διαδέχονται χρονικά ο ένας τον άλλο και τιτλοφορούνται ως εξής:

- 📌 1η δραστηριότητα – 1ος σταθμός: Στους δρόμους της ξενιτιάς...
- 📌 2η δραστηριότητα – 2ος σταθμός: Προσωπικά δρομολόγια...
- 📌 3η δραστηριότητα – 3ος σταθμός: Βήματα μπροστά...

² Για την εφαρμογή της διδακτικής πρότασης, έχει ετοιμασθεί από τη διδάσκουσα μια παρουσίαση σε power point, η οποία θα προβάλλεται σταδιακά και θα ενσωματώνει στοιχεία προς προβληματισμό και συζήτηση, οδηγίες προς τους εκπαιδευόμενους και γενικά όλα τα βήματα για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων (βλ. [metanasteusis_parousiasis.omogeneis.ppt](#)).

³ Το φύλλο εργασίας κάθε ομάδας μπορεί να δοθεί εξ αρχής σε όλους για να διασφαλιστεί η παρακολούθηση κατά την ώρα των ανακοινώσεων και η καλύτερη συνοχή του μαθήματος.

Οι δραστηριότητες αναμένεται να ολοκληρωθούν μέσα στις 3 διδακτικές περιόδους για τις οποίες έχει προγραμματισθεί η ενότητα (ενδείκνυται να αφιερωθεί χρόνος είκοσι περίπου λεπτών ανά περίοδο για κάθε δραστηριότητα). Σημειώνεται, επίσης, ότι για την κάθε δραστηριότητα-σταθμό έχουν ετοιμασθεί τέσσερα φύλλα εργασίας (ένα για κάθε ομάδα), που προσεγγίζουν το ίδιο θέμα αλλά μέσα από διαφορετικές πηγές. Σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχουν κοινές πηγές και εργασίες και για τις τέσσερις ομάδες.

Πιο συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

✚ 1η δραστηριότητα – 1ος σταθμός: Στους δρόμους της ξενιτιάς... (βλ. [σχετικά αρχεία](#))

- Ομάδα Α': «Μετανάστες»
- Ομάδα Β': «Μια αυλή χωρίς θαύματα»
- Ομάδα Γ': «Αν νιώθουν ξένοι στην Ελλάδα»
- Ομάδα Δ': «Για την επιστροφή στην πατρίδα»

Επιπρόσθετα, η κάθε ομάδα έχει μπροστά της ένα δείγμα από τα πιο κάτω:

- ◆ Στατιστικούς πίνακες
- ◆ Σκίτσα
- ◆ Κόμικς

✚ 2η δραστηριότητα – 2ος σταθμός: Προσωπικά δρομολόγια... (βλ. [σχετικά αρχεία](#))

- Ομάδα Α': «Μια ζωή από ματαιώσεις» - ο Ριχάρδος
- Ομάδα Β': «Τα παιδιά των μεταναστών, παιδιά ενός κατώτερου Θεού» - η Γκέρτα
- Ομάδα Γ': «Συζήτηση με τον Σερκέι από το Αζερμπαϊτζάν» - ο Σερκέι
- Ομάδα Δ': «Συζήτηση με τον Γιούρι από τη Γεωργία» - ο Γιούρι

✚ 3η δραστηριότητα – 3ος σταθμός: Βήματα μπροστά... (βλ. [σχετικά αρχεία](#))

- Ομάδα Α': «Βαβέλ – Κέντρο Ημέρας»
- Ομάδα Β': «Όχι στο ρατσισμό από την κούνια»
- Ομάδα Γ': «Εκπαίδευση για όλους»
- Ομάδα Δ': «Το στέκι των μεταναστών»

Καθώς εργάζονται στις ομάδες τους, η εκπαιδευτικός τους προσφέρει τη διακριτική καθοδήγησή της. Κατά τη διάρκεια της διερεύνησης, τα μέλη της κάθε ομάδας αποδελτιώνουν βασικές πληροφορίες που αντλούν από το υπό μελέτη υλικό με τη βοήθεια συγκεκριμένων ερωτημάτων στο φύλλο εργασίας και ταυτόχρονα τις προσεγγίζουν κριτικά. Οι πληροφορίες καταγράφονται υπό μορφή κύριων σημείων στο φύλλο εργασίας από τις εργασίες καλούνται ορισμένες να τις επεξεργαστούν προφορικά, ενώ κάποιες άλλες ή και παραπλήσιές τους ανατίθενται ως κατ' οίκον εργασίες.

Η διερευνητική διαδικασία και η καταγραφή βασικών πληροφοριών θα αποτελέσει τη βάση για μια τελική (μετά την ολοκλήρωση των τριών περιόδων) δημιουργική

σύνθεση του θέματος από τους εκπαιδευόμενους, η οποία θα πραγματοποιηθεί σε συνεχή λόγο και μπορεί να πάρει την ακόλουθη μορφή⁴:

☞ Ως δημοσιογράφος ανέλαβες να ετοιμάσεις ένα άρθρο με τίτλο «Μετανάστες: άνθρωποι χωρίς πατρίδα;» που θα δημοσιευτεί στο περιοδικό «Διαβατήριο». Στο άρθρο σου παρουσιάζεις τις δυσκολίες, τον αγώνα και την αγωνία των μεταναστών να ενταχθούν στον καινούριο τόπο εγκατάστασής τους.

III. Ανακοινώσεις ομάδων – τελική σύνθεση

Αφού ολοκληρωθεί η διερευνητική εργασία, οι ομάδες παρουσιάζουν στη συνέχεια τα πορίσματα της διερεύνησής τους στην ολομέλεια της τάξης.

Κατά τη διάρκεια των ανακοινώσεων, η εκπαιδευτικός προβάλλει σταδιακά στην ολομέλεια – ανάλογα με τις απαντήσεις των ομάδων – το εποπτικό υλικό (στατιστικά διαγράμματα, σκίτσα, κόμικς) που σχετίζεται με ορισμένες εργασίες, ούτως ώστε να είναι σε θέση όλοι να παρακολουθούν όσα ανακοινώνονται από κάθε ομάδα και να συμμετέχουν στη συζήτηση.

Περαιτέρω, σχολιάζεται στην ολομέλεια ο ρόλος των ΜΜΕ στην αντιμετώπιση των μεταναστών και προβάλλεται ένα σύντομο βίντεο (διάρκειας 4' περίπου) αφιερωμένο στην Παγκόσμια Μέρα Μετανάστη (απόσπασμα από δελτίο ειδήσεων: <http://www.newstime.gr/?i=nt.el.article&id=25720>).

Ακολουθεί η διασύνδεση του θέματος με άλλα πεδία, όπως η Λογοτεχνία⁵, η Μουσική⁶, ο κινηματογράφος⁷ κτλ. Μέσα από ορισμένες επιλογές που τους δίνονται, οι εκπαιδευόμενοι παίρνουν μια πρώτη γεύση (και όσοι επιθυμούν μπορούν να διερευνήσουν περισσότερο το θέμα στον προσωπικό τους χρόνο).

Η διαδικασία ολοκληρώνεται με μια τελική σύνθεση του θέματος – ευαισθητοποίηση.

Αξιολόγηση:

- ✓ Συντρέχουσα: αξιολογείται η προφορική συμμετοχή των εκπαιδευτικών, η συνεργατική τους ικανότητα κατά την επίλυση του φύλλου εργασίας, καθώς και το γενικότερο ενδιαφέρον για το μάθημα.
- ✓ Τελική: αξιολογείται η συμπλήρωση των κατ' οίκον εργασιών που ανατίθενται σταδιακά κατά τη διάρκεια των τριών διδακτικών περιόδων, καθώς επίσης το τελικό προϊόν (συγγραφή άρθρου).

⁴ Για την εργασία αυτή μπορούν να αξιοποιηθούν και επιπρόσθετα κείμενα που τους δίνονται (βλ. [σχετικό αρχείο](#)).

⁵ Μετανάστευση και Λογοτεχνία: μπορούν να διαβασθούν π.χ. αποσπάσματα από το μυθιστόρημα του Στρ. Τσίρκα *Αριάγνη*, από το «Διπλό βιβλίο» του Δ. Χατζή, δημοτικά τραγούδια της ξενιτιάς, το «Μη με φωνάζεις ξένο», ποίημα ενός άγνωστου μετανάστη κ.ά.

⁶ Μετανάστευση και Μουσική: μπορούν να ακούσουν π.χ. το μελοποιημένο δημοτικό «Πουλάκι ξένο», λαϊκά τραγούδια όπως αυτά του Στέλιου Καζαντζίδα «Κακούργα μετανάστευση», «Στις φάμπρικες της Γερμανίας» ή τραγούδια από το δίσκο του Γιάννη Μαρκόπουλου «Μετανάστες», όπως το χαρακτηριστικό «Η φάμπρικα».

⁷ Μετανάστευση και Κινηματογράφος: μπορεί να γίνει π.χ. αναφορά στην ταινία του Τσάρλι Τσάπλιν «The immigrant» και στην ταινία του Παντελή Βούλγαρη «Νύφες».

Κατ' οίκον εργασίες

1^η διδακτική περίοδος:

1. Να βρείτε στο δίγλωσσο λεξικό σας τη σημασία των πιο κάτω όρων και να γράψετε πώς λέγονται στη δική σας γλώσσα:

- οι μετανάστες (οι εμικρέδες)
- το μεταναστευτικό ρεύμα
- η μεταναστευτική πολιτική
- ο νόστος – το «νόστιμον ήμαρ»
- η παροικία, το γκέτο
- οι ομοεθνείς, οι ομογενείς, οι ομόγλωσσοι
- η παλιννόστηση – οι παλιννοστούντες
- οι απόδημοι, η διασπορά (ελληνισμός της διασποράς)

2. Να μετατρέψετε την πιο κάτω εικονογραφημένη ιστορία σε συνεχή γραπτό λόγο ή να γράψετε μια συνέχεια της ιστορίας.

(από το φυλλάδιο «Εγώ ρατσιστής;», έκδοση Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του ρατσισμού)

3. **Προαιρετικά:** Να γράψετε μια παράγραφο στην οποία θα σχολιάσετε το πιο κάτω κόμικς. Μπορείτε, αν θέλετε, να λάβετε υπόψη σας τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

(Μαφάλντα)

Υποβοηθητικές ερωτήσεις:

- Τι βλέπετε στην εικόνα; Ποια είναι τα πρόσωπα της ιστορίας;
- Ποια άποψη εκφράζει το κορίτσι στα αριστερά (η Σουζανίτα) στη φίλη του (Μαφάλντα); (Τι σημαίνει προκατειλημμένη;)
- Τι απαντά η Μαφάλντα στη φίλη της; Δείχνει να συμφωνεί ή να διαφωνεί με τα λόγια της φίλης της;
- Πώς σχολιάζετε τα λόγια και τη στάση της Σουζανίτας; Ποια είναι η δική σας άποψη για το θέμα;

2^η διδακτική περίοδος:

- Να γράψετε μια παράγραφο στην οποία θα σχολιάζετε την εξής άποψη: **«Οι μετανάστες δεν είναι πρόβλημα, έχουν προβλήματα»**. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτά τα λόγια; Σε κάθε περίπτωση, να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
- Να γράψετε ένα σύντομο ρεπορτάζ με τίτλο **«Το πορτρέτο ενός μετανάστη»** στο οποίο θα παρουσιάσετε την περίπτωση που μελετήσατε στην τάξη. Μπορείτε να λάβετε υπόψη τις πιο κάτω βοηθητικές ερωτήσεις.
 - Πώς ονομάζεται το πρόσωπο που παρουσιάζεται στο κείμενο;
 - Από πού κατάγεται και πού ζει;
 - Πώς βρέθηκε στην Ελλάδα; (για ποιους λόγους;)
 - Ποιες δυσκολίες συνάντησε στην προσωπική του διαδρομή;
 - Ποια συναισθήματα /απόψεις εκφράζει για τη θέση του μετανάστη στην οποία βρίσκεται;

3^η διδακτική περίοδος:

1. Μια ομάδα από μετανάστες και μετανάστριες που κατάγονται από διαφορετικές χώρες συζητούν στο «Στέκι Μεταναστών» για την οργάνωση μιας εκδήλωσης που θα έχει σκοπό τη γνωριμία με τις χώρες καταγωγής τους. Να γράψετε ένα διάλογο στον οποίο θα διατυπώνονται οι διάφορες απόψεις. Μπορείτε, αν θέλετε, να συνοδεύσετε το διάλογο και με αφήγηση.
2. Να συμπληρώσετε την ιστορία που ακολουθεί, δίνοντας ένα τέλος-λύση στο πρόβλημα που υπάρχει.

«Ο Σοκόλ είναι ένα πανέξυπνο Αλβανάκι δεκατεσσάρων χρόνων, που φοιτά στη Β' τάξη Γυμνασίου ενός δημόσιου ελληνικού σχολείου. Παρά τις δυσκολίες που συναντά εξαιτίας της γλώσσας, κατόρθωσε να πρωτεύσει στην τάξη του. Ο Διευθυντής του Γυμνασίου, όμως, αρνείται να τον βάλει παραστάτη στην παρέλαση και να του δώσει το βραβείο που δικαιούται με τη δικαιολογία ότι δεν είναι Έλληνας.

Ο Σοκόλ αισθάνεται πληγωμένος και αντιδρά έντονα, λέγοντας πως αυτό είναι άδικο και αντιπαιδαγωγικό. Στη συνέχεια, συζητάει το θέμα με τους συμμαθητές του, που παίρνουν ανεπιφύλακτα το μέρος του και αποφασίζουν αποχή από τα μαθήματα της επόμενης μέρας σε ένδειξη συμπαράστασης προς τον αλλοδαπό συμμαθητή τους.

Όταν ο Σοκόλ γυρίζει στο σπίτι του, διηγείται τα συμβάντα στους γονείς του. Ο πατέρας του αισθάνεται την αδικία που γίνεται σε βάρος του γιου του ως προσβολή και προσπάθεια κοινωνικού αποκλεισμού, και αποφασίζει να επισκεφθεί τον Διευθυντή την επόμενη μέρα...».

(Σχολείο χωρίς σύνορα, βιβλίο της καθηγήτριας/του καθηγητή, επιμ. Παύλος Χαραμής, Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2000)

Τελική σύνθεση – τελικό προϊόν:

- ☞ Ως δημοσιογράφος ανέλαβες να ετοιμάσεις ένα άρθρο με τίτλο **«Μετανάστες: άνθρωποι χωρίς πατρίδα;»** που θα δημοσιευτεί στο περιοδικό «Διαβατήριο». Στο άρθρο σου παρουσιάζεις τις δυσκολίες, τον αγώνα και την αγωνία των μεταναστών να ενταχθούν στον καινούριο τόπο εγκατάστασής τους.

Βασικές πηγές άντλησης υλικού για το σχεδιασμό της διδακτικής πρότασης:

- ◆ **Σχολείο χωρίς σύνορα, Μαθητικά γυμνάσματα στα ανθρώπινα δικαιώματα**, επιμ. Παύλος Χαραμής, Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2000.
- ◆ **Σχολείο χωρίς σύνορα**, βιβλίο της καθηγήτριας/του καθηγητή, επιμ. Παύλος Χαραμής, Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2000.
- ◆ **Μπορούμε Μαζί Ενωμένοι**, βιβλίο του μαθητή /της μαθήτριας, επιμ. Παύλος Χαραμής, Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2004.
- ◆ **ΜΜΕ και Ρατσισμός**, βιβλίο της καθηγήτριας/του καθηγητή, επιμ. Παύλος Χαραμής, Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2004.
- ◆ <http://diavatirio.net> και <http://www.tsamadou13.gr>
- ◆ Βίντεο από <http://www.youtube.com> και <http://www.greektube.org>
- ◆ Κείμενα και εποπτικό υλικό (εικόνες, σκίτσα, στατιστικοί πίνακες και διαγράμματα) από το Διαδίκτυο.

Επιπρόσθετο υποστηρικτικό υλικό που μπορεί να αξιοποιηθεί:

- ☞ **Ταξίδι φυγής**: διαδικτυακό διαδραστικό και βιωματικό παιχνίδι από την αντιπροσωπεία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, <http://www.taxidifygis.org.cy>
- ☞ **Δεν είναι μόνο αριθμοί**: εκπαιδευτικό υλικό (εγχειρίδιο και DVD) για τη μετανάστευση και το άσυλο στην Ευρώπη. Έχει παραχθεί από τη Διεθνή Οργάνωση για τη Μετανάστευση (IOM) και την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες (UNHCR), έκδ. 2006. Το υλικό έχει αποσταλεί στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης της Κύπρου.
- ☞ **Όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι**: πολυμεσική εφαρμογή. Παραγωγή: Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση και τα Μ.Μ.Ε., Τμήμα Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε., Πανεπιστήμιο Αθηνών (επιστημονικός υπεύθυνος: Μιχάλης Μείμαρης), <http://www.media.uoa.gr/ntlab/> Αντίτυπο υπάρχει στη Βιβλιοθήκη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, στη Λευκωσία.
- ☞ **Ο ξένος: εικόνες του άλλου στη λογοτεχνία**: ψηφιακός φάκελος με πλούσιο υλικό και ομαδικές εργασίες /δραστηριότητες (συντονισμός: Ελένη Χοντολίδου), <http://www.ekebi.gr/fakeloi/xenos/index.htm> (Εθνικό Κέντρο Βιβλίου).
- ☞ **Λήθη – Ο Μετανάστης στην Κύπρο – Ένα Πορτρέτο**: έντυπο και φωτογραφικό υλικό. Το υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού προγράμματος με τίτλο «Φωνές της Μεσογείου: Πολιτιστική Κληρονομιά και Προφορική Πρακτική», το οποίο υλοποιήθηκε από το Intercollege (έκδ. Λευκωσία 2006).
- ☞ **ΚΙΣΑ (Κίνηση για Ισότητα, Στήριξη, Αντιρατσισμό), Η Φωνή των Μεταναστών στην Κύπρο**, www.kisa.org.cy